

A magyar nyelvi szakvizsga katalógusa

BEVEZETÉS

Ez a katalógus azokat az alapvető magyar nyelvi ismereteket tartalmazza, amelyeket a szakvizsga szóbeli részében a jelölteknek ismerniük kell.

A katalógus a gyakornokok **önképzését** hivatott szolgálni, de – összhangban A nevelésben és oktatásban dolgozó szakalkalmazottak gyakornokságának és szakvizsgájának szabályzatával – egyúttal a gyakornokok részére szervezendő **továbbképzési programnak az alapja** is. (L. a SZK Hivatalos Lapja, 96/30. szám.)

A katalógus azonban a gyakornokok képzéséért felelős, a tanításaikat értékelő mentorok és igazgatók részére is készült, de hivatott megkönnyíteni a szakvizsga vizsgabizottságai elnökének és tagjainak munkáját is.

A magyar nyelvi szakvizsga katalógusa a tudnivalókat témakörökre bontva célokban, szakmai fogalmakban és javasolt szakirodalomban adja meg. A szakvizsgán a jelöltek magyar nyelvi ismereteit, felkészültségét elsődlegesen az óravázlatokból kiindulva és a bemutató tanításra alapozva mérik fel. Célszerű tehát a tanítandó vagy a tanított tananyagban előforduló nyelvi jelenségek, problémák felfrissítése, netán saját hibáik felismerése, sőt kijavítása is. A hangsúly azonban minden szinten a helyesejtés és a helyesírás alapvető ismeretein van. Nem kevésbé fontos azonban a helyes pedagógusi beszéd, a világos, logikus és érthető – magyarázó jellegű – szövegalkotás sem.

A magyar nyelvi ismeretek, tudnivalók ellenőrzése természetesen gondolatilag-tartalmilag kapcsolódik a jelöltek szaktárgyaihoz, illetőleg szak- és érdeklődési területéhez. A legmagasabb szinten vizsgázók közül a magyar szakosoknak a fogalmak értelmezését is tudniuk kell, más szakosok esetében sokszor elegendő az informatív jellegű tudás is. A javasolt szakirodalom egyes tételei tehát, főleg ahol több is van belőlük, nem azt jelentik, hogy a kérdezők mindnek egyforma szintű feldolgozását várják el, hanem a választás lehetőségét, a beszerzés megkönnyítését kívánják szolgálni. A nem magyar szakosoknak egyébként is elsősorban a szakjuk

anyagához és terminológiájához kapcsolódó kérdéseket tesznek fel a vizsgáztatók (pl. a földrajztanároknak a nevek helyesírásával, a matematika szakosoknak a számnevek helyesírásával, a fizikusoknak a mértékegységek rövidítésével stb. kapcsolatos kérdéseket, de mondjuk a történelem szakosoktól elvárható a magyar nyelv történetének egyfajta korszakolása is). Mások számára a mindennapi szó- és írásbeli kommunikáció sikeréhez fontos tudnivalók biztos és készségszintű ismerete a legfőbb követelmény. A gyakorlat tehát mindig elsőbbséget élvez az elmélettel szemben, de tény, hogy valamiféle elméleti tájékozottság nélkül bizonyos szakmai-pedagógiai feladatok nem oldhatók meg.

Az alapismeretek a katalógusban 3 szinten készültek el, méghozzá:

1. szinten: óvónők, tanítók, szaktanárok részére;

2.szinten: könyvtárosok, dadák, gyakorlatioktatás-vezetők, pedagógiai szakalkalmazottak (pl. pszichológus, iskolapedagógus), korrepetítorok, instruktorok, laboránsok részére;

3. szinten: a kötelezően választható tanegységeknek, a gyakorlati oktatásnak, a felnőttoktatásnak, illetve az egészségügyi-higiéniai tevékenységrendszernek a szervezői, továbbá az étrendfelelősök és más szakalkalmazottak részére.

A katalógust készítették: dr. Bokor József,
László Hermina,
Pisnjak Mária.

A katalógus szövege lektorálatlan.

TARTALOM

1. A MAGYAR NYELV STÁTUSZA A SZLOVÉN KÖZTÁRSASÁGBAN, A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGBAN, A VELE SZOMSZÉDOS ORSZÁGOKBAN ÉS A VILÁGON

2. A MAGYAR NYELV FEJLŐDÉSE

3. A MAGYAR NYELV TERÜLETI ÉS TÁRSADALMI VÁLTOZATAI

4. A NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

4.1. A kommunikáció mint társadalmi tevékenység

4.2. A nyelvi és a nem nyelvi kommunikáció a pedagógiai gyakorlatban

5. A SZÓ- ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

5.1. A szó- és írásbeli szövegalkotás műfaji követelményei

5.2. A szó- és írásbeli szövegalkotás nyelvhelyességi és stiláris (stilisztikai) követelményei

5.3. A verbális kommunikáció beszédtechnikai és retorikai alapjai

5.4. A verbális kommunikáció helyesírási alapjai

6. A NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ ESZKÖZEI (EGYSÉGEI)

6.1. A szöveg

6.2. A mondatok és a szó szerkezetek

6.3. A szavak (kifejezések) és a szóelemek

6.4. A hangok és a betűk

7. A KÉZI- ÉS SEGÉDKÖNYVEK HASZNÁLATA

8. AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI, KÉRDÉSMINTÁK

8.1. A tanítás nyelvhasználatának értékelése

8.2. Az írásbeli dolgozat értékelése

8.3. A szóbeli magyar nyelvi vizsga értékelésének szempontjai, kérdésmintái.

A VIZSGAANYAG

1. szint

1. A MAGYAR NYELV STÁTUSZA A SZLOVÉN KÖZTÁRSASÁGBAN, A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGBAN, A VELE SZOMSZÉDOS ORSZÁGOKBAN ÉS A VILÁGON

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none">- beszél és ír magyarul,- tisztában van a magyar nyelv különleges szlovéniai státuszával (tudja, hogy a magyar nyelv a Szlovén Köztársaság vegyes nemzetiségű területén a szlovénnel egyenrangú hivatalos nyelv),- tudja, hogy a magyar nyelv a Magyar Köztársaságban hivatalos államnyelv, s magyarul a Magyarországgal szomszédos országokban is beszélnek a kisebbségek, illetve a magyar nyelv a világ számos más országában is használatos a szórványmagyarság körében,- igyekszik pozitív viszonyt kialakítani tanulóiban a kisebbségi magyar nyelv iránt, s tudatosítja, hogy a kéttannyelvű iskolákban a szlovén mellett a magyar is tanítási nyelv.	<p>kisebbség, többség, szórvány, tömb, államnyelv, hivatalos nyelv, kétnyelvűség, tanítási nyelv, őshonos, betelepült, nemzet, nemzetiség</p>	<p><i>A Szlovén Köztársaság Alkotmánya.</i> Ljubljana, 1992. 11. szakasz</p> <p>Kósa László (szerk.): <i>A magyarságtudomány kézikönyve.</i> Akadémiai Kiadó, Bp., 1993. 43-71, 154-6.</p> <p>Kiss Jenő: <i>Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994. 33-75, 93-108.</p>

2. A MAGYAR NYELV FEJLŐDÉSE

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a finnugor nyelvcsalád főbb nyelveit, - felsorolja a magyar nyelv fejlődésének főbb korszakait, - ismer néhány nyelvemléket, - ismeri a nyelvújítás lényegét. 	<p>nyelvcsalád, ősmagyar kor, ómagyar kor, középmagyar kor, újmagyar kor, nyelvemlék, HB., ÓMS., nyelvújítás</p>	<p>Bárczi Géza: <i>A magyar nyelv életrajza</i>. Gondolat. Bp., 1966. 11-12, 33-37, 73-95, 193-208.</p> <p>Kósa László (szerk.): <i>A magyarságtudomány kézikönyve</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1993. 77-145.</p> <p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993. 246-89.</p> <p>D. Mátai Mária: <i>Nyelvünk élete</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994.</p>

3. A MAGYAR NYELV TERÜLETI ÉS TÁRSADALMI VÁLTOZATAI

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - kettősnyelvű, aki beszél a köznyelvet (regionális köznyelvet), de ismeri az irodalmi nyelvet és környezetének főbb nyelvjárási sajátosságait is, - képes a nyelvváltozatok közötti szituatív nyelv váltásra, - törekszik arra, hogy tanítványai elsajátítsák a (regionális) köznyelvet mind szóban, mind írásban, - ismeri szakjainak magyar 	<p>irodalmi nyelv, köznyelv, nyelvjárások, regionális köznyelv, szak-, csoport- és rétegnyelvek, szleng, argó</p>	<p>Kósa László (szerk.): <i>A magyarságtudomány kézikönyve</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1993. 146-61.</p> <p>Kiss Jenő: <i>Magyar anyanyelvűek – magyar nyelvhasználat</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994. 76-92.</p>

szakszókincsét (terminológiáját).		
-----------------------------------	--	--

4. A NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ

4.1. A kommunikáció mint társadalmi tevékenység

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt - tudatában van nyelv és beszéd különbségének, a nyelvi és a nem-nyelvi kommunikációnak, a nyelvi kommunikáció tényezőinek és funkcióinak, a szó- és írásbeli kommunikáció legfőbb különbségeinek.	nyelv, beszéd, kommunikáció, feladó, címzett, kontextus, üzenet, kontaktus, kód, ábrázolás, kifejezés, felhívás	Fercsik Erzsébet–Raátz Judit: <i>Kommunikáció szóban és írásban</i> . Korona Nova Kiadó, Székesfehérvár, 1993. 9-14, 20-5, 79-80, 86-90, 115-7. Deme László: <i>A beszéd és a nyelv</i> . Tankönyvkiadó, Bp., 9-30.

4.2. A nyelvi és a nem nyelvi kommunikáció a pedagógiai gyakorlatban

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt - tudatában van annak, hogy a kommunikáció sikere nagyban függ a tanulók motiváltságától (életkorától, előismereteitől stb.) és a kommunikációs szituációtól (ki, miről, kinek, hogyan, milyen körülmények között közöl valamit, - a tanulóknak nemcsak ismereteket közvetít, hanem a társas kapcsolatok fontosságát is tudatosítja bennük (pl.: köszönti, megdicséri/megrója őket; munkára ösztönző kérdésekkel irányítja őket; együttműködésre, kiegészítő információk, magyarázatok keresésére,	Motiváció, előismeret, köszönések, megszólítások, tegezés, magázás, udvariassági formák	Fercsik Erzsébet–Raátz Judit: <i>Kommunikáció szóban és írásban</i> . Korona Nova Kiadó, Székesfehérvár, 1993. 9-14, 20-5, 79-80, 86-90, 115-7.

<p>véleményük, tapasztalatuk, értékítéleteik elmondására biztatja őket,</p> <ul style="list-style-type: none"> - tantárgya ismereteinek közvetítésekor figyelembe veszi a tanulók tapasztalatait, előzetes tudását, befogadó és kifejező kompetenciáját, s velük összhangban használja a magyar szakterminológiát, kerülve a szükségtelen idegen kifejezéseket, - birtokában van a magyarázat, leírás, beszámoló, érvelés, indoklás szerkezeti követelményeinek, s magyarázatai, leírásai, beszámolóit, érvelései, indoklásai során érthetőségre, világosságra és szabatosságra törekszik, - a lényeges adatokat szükség esetén más szavakkal is körül tudja írni, a kulcsszavakat megtalálja, szómagyarázatokat és vázlatpontokat könnyen alkot, - a szóbeli közlés során a lényeges/lényegtelen elemek közti különbséget a hangerővel, a hangszínnel és a beszédtempóval is érzékelteti, - birtokában van a szöveg-befogadás (hallgatás/olvasás) különböző stratégiáinak, pl.: a tanulókkal az ilyen tevékenységek előtt felidézti előismereteiket, motiválja őket az újabb ismeretek befogadására; a szöveg meghallgatása, elolvasása során és azt követően a tanulóknak fejleszti a szövegfeldolgozás különböző eljárásait 		
---	--	--

(aláhúzás, jegyzetelés, csoportosítás, általánosítás, következtetés, értékelés), - a tanulókat ösztönzi a szóbeli megnyilatkozásra, fejleszti bennük mind az egy-, mind a kétirányú kommunikációs készségeket, s a tanulókat művelt nyelvi magatartásra (pl. a tegezés/magázás közti különbségtevésre, az udvariassági formák helyes alkalmazására) szoktatja.		
---	--	--

5. A SZÓ- ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

5.1. A szó- és írásbeli szövegalkotás műfaji követelményei

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt - különbséget tud tenni a művészi és a nem művészi, illetőleg a közéleti-hivatali és a magánéleti-köznapis szövegek között, - ismeri és gyakoroltatja az iskolában is használatos szó- és írásbeli műfajokat, ismeri és tudatosítja főbb különbségeiket, jellemző jegyeiket.	közlő, értekező, mozgósító szövegek, elbeszélés, leírás, jellemezés, cikk, referátum, előadás, szónoki beszéd, levél, önéletrajz, kérvény, ismertetés, beszámoló	Rónai Béla–Kerekes László: <i>Nyelvművelés és beszédtechnika.</i> Tankönyvkiadó, Bp., 1980. 41-2. Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 141-52. Honffy Pál: <i>Levelezési tanácsadó.</i> Ikva, Bp., 1993.

5.2. A szó- és írásbeli szövegalkotás nyelvhelyességi és stílári (stilisztikai) követelményei

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak,</i>	<i>Irodalom</i>
--------------	------------------	-----------------

	<i>példák</i>	
<p>A jelölt</p> <p>- felismeri, kerüli és javítja a nyelvhasználat hibáit, különös tekintettel a Muravidéken előforduló hibákra,</p> <p>- tudja, hogy a nyelvi helyesség normája az élő nyelvszokás és a nyelv történeti múltja,</p> <p>- vallja, hogy a stílust a beszédpartnerek, a téma és a közlés körülményei határozzák meg,</p> <p>- ismeri a beszélt és az írott nyelvi stílusok különbségét,</p> <p>- használja használtatja a legalapvetőbb stilisztikai eszközöket (szóképeket, alakzatokat).</p>	<p>a <i>-nál, -nél</i> rag kerülése, ill. helyettesítése magyarosabb ragokkal (pl. <i>-ban, -ben, -kor</i>);</p> <p>- az <i>úgy..., mint</i> szerkezet helyettesítése a <i>mind..., mind</i> páros kötőszós szerkezettel;</p> <p>- a <i>tanissa, fordissa</i>-féle nyelvjárásiasságok kerülése;</p> <p>nyelvhelyesség, stílus, társalgási, közéleti, hivatalos, publicisztikai, tudományos stílus</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993. 153-99.</p> <p>Bokor József–Guttman Miklós: <i>A muravidéki magyarság anyanyelvéért.</i> Szombathely–Maribor, 1999.</p>

5.3. A verbális kommunikáció beszédtechnikai és retorikai alapjai

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <p>- ismeri a beszédszerveket és</p>	<p>hangsúly,</p> <p>hanglejtés,</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv</i></p>

<p>működésüket,</p> <ul style="list-style-type: none"> - törekszik az érthető beszédre, s tanítványait is erre szoktatja, - jól gazdálkodik a levegővel, tisztán képezi a hangokat, hangkapcsolatokat, ügyel a mondatfonetikai eszközökre (hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, szünet), - törekszik a változatos beszédre, s tanítványait is erre szoktatja, - képes a hangmagasság, a -erő, a -szín és a beszédütem váltásaira, - tisztában van a gyakoribb beszédhibákkal, beszédzavarokkal, - képviseli és gyakorolja az értelmező jellegű pedagógusi beszédstílust. 	<p>beszédtempó, szünet, hangmagasság, hangerő, hangszín, beszédszervek, beszédhibák</p>	<p><i>tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993. 227-45. Hernádi Sándor: <i>Beszédművelés.</i> Tankönyvkiadó, Bp., 1977.</p>
--	---	--

5.4. A verbális kommunikáció helyesírási alapjai

5.4.1. A magyar helyesírás alapelvei

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak, példák</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri és biztonsággal használja írásos munkáiban a magyar helyesírás alapelveit (kiejtés szerinti írásmód, a szóelemző írásmód, a hagyományos írás és az egyszerűsítés esetei), - tudja, hogy a szavakat és a toldalékokat többnyire köznyelvi kiejtésük szerint írjuk, - tudja, hogy az <i>ú, ű</i> a melléknevek végén mindig, a főnevek végén általában hosszú, 	<p>kiejtés szerinti, szóelemzés szerinti írásmód, hagyományos írásmód, egyszerűsítő írásmód</p> <p><i>szomorú, keserű; bosszú, betű; de: alku, áru, batyu, daru, falu, hamu,</i></p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai.</i> 11. kiadás. Akadémiai Kiadó, Bp., 1984. Deme László–Fábián Pál (szerk.): <i>Helyesírási kézikönyvtár.</i> Akadémiai Kiadó, Bp., 1988. Fábián Pál (szerk.): <i>Helyesírásunk.</i> Nemzeti</p>

<p>- tudja, hogy vannak olyan szavaink, amelyeknek írásban is két alakja használatos,</p> <p>- tudja, hogy vannak olyan főneveink (<i>kéz, víz, út tűz, híd, lúd, fűz</i>), amelyeknek todalékos alakjaiban ugyanúgy váltakozik a rövid és a hosszú magánhangzó, mint a <i>kéz</i> vagy a <i>nyár</i> szó megfelelő alakjaiban,</p> <p>- tudja, hogy mindig hosszú a magánhangzó az <i>-ít, -dít és -sít</i> képzőben, a <i>-tyú, -tyű, -ttyú, -ttyű</i> képzőszerű végződésben,</p> <p>- tudja, hogy egyes todalékokban mindig rövid, másokban mindig hosszú a magánhangzó,</p> <p>- tudja, hogy az <i>-s</i> végű mellékevek tárgyragos, <i>-n</i> ragos, többes számú és középfokú alakjaiban sem kettőzzük meg az <i>s</i>-et,</p> <p>- tudja, hogy több olyan todalékunk van, amelyet magánhangzó után megkettőzünk, mássalhangzó után viszont nem,</p>	<p><i>Samu</i> stb. <i>fel ~ föl, repül ~ röpül, csoda ~ csuda, gyerek ~ gyermek</i> <i>kezet, tűzhöz,</i> <i>de: kézben, hidak</i> <i>tanító, buzdítás, létesít</i> <i>fogantyú, billentyű, szivattyú, csengettyű</i> <i>gyógyul, feleségül, ötször, mindig, esti; szobából, másképpen</i> <i>magasat, magasan, magasak, magasabbra</i> <i>elfolyt, dobott; bérelt, oltott; Kaposvárt, Győrött; szerint, alatt; kevésbé, kevesebb; írd,</i></p>	<p>Tankönyvkiadó, Bp., 1966. Szathmári István: <i>A magyar helyesírás alapjai</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1995.</p>
--	--	---

<p>- tudja, hogy a <i>-val</i>, <i>-vel</i> és a <i>-vá</i>, <i>-vé</i> határozórag <i>v</i>-je, továbbá a felszólító mód <i>j</i> jele és a tárgyas személyragok <i>j</i> eleme teljesen hasonul az előtte álló mássalhangzóhoz,</p> <p>- tudja, hogy a részleges hasonulás és az összeolvadás eseteit írásunk általában nem tünteti fel,</p> <p>- tudja, hogy a <i>t</i> végű igék felszólító módja és részben a tárgyas ragozása kétféle helyesírást tükröz,</p> <p>- tudja, hogy a <i>j</i> hangot kétféleképpen jelöljük, s az esetek nagy többségében helyesen is írja,</p> <p>- tudja, hogy a családnevek egy részét régiesen írjuk.</p>	<p><i>idd; kevesli,</i> <i>keveselli</i> <i>kézzel, jéggé,</i> <i>ásson</i></p> <p><i>azonban,</i> <i>különben, látjuk,</i> <i>barátság</i> <i>bonts, építse,</i> <i>fessen, illetőleg</i> <i>kösd, füröszd</i> <i>folyik, megfojt;</i> <i>súly, lesújt</i></p> <p><i>Eőry, Czuczor,</i> <i>Takáts</i></p>	
---	--	--

5.4.2. A kis és a nagy kezdőbetűk

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak, példák</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <p>- tudja, általában csak a tulajdonneveket írjuk nagy kezdőbetűvel, a közszavakat pedig mindig kis kezdőbetűvel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy kis kezdőbetűvel írjuk az ünnepeket, a nevezetes napokat, a történelmi eseményeket jelölő szavakat, szókapcsolatokat,</p> <p>- tudja, hogy általában kis kezdőbetűvel írjuk a rendezvények, társadalmi és politikai mozgalmak nevét,</p>	<p><i>május elseje,</i> <i>karácsony, a</i> <i>francia</i> <i>forradalom</i> <i>a magyar nyelv</i> <i>hete, országos</i> <i>tanulmányi</i></p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai.</i> 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

<p>- tudja, hogy – a szlovéntől részben eltérően – kis kezdőbetűvel írjuk a népek, népelemek, népcsoportok és nyelvcsaládok nevét,</p> <p>- tudja, hogy nagy kezdőbetűvel kezdjük a táblázatok, grafikonok, ábrák alatti szöveget,</p> <p>- ismeri a tulajdonnevek fajtáit, hiszen csak így tudhatja a rájuk vonatkozó helyesírási tudnivalókat,</p> <p>- tudja, hogy mind a családneveket, mind a keresztnéveket nagy kezdőbetűvel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy a mitológia és a vallás fogalomkörébe tartozó, személynévként használt neveket is általában nagy kezdőbetűvel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy az <i>-i</i> és az <i>-s</i> melléknévképzővel, az <i>-ista</i>, <i>-izmus</i> főnévképzővel ellátott egyelemű és egybeírt, illetőleg kötőjellel összekapcsolt személyneveket kis kezdőbetűvel kezdjük, és a képzőket közvetlenül kapcsoljuk hozzájuk; de ha a személynév két vagy több elemből áll, akkor megtartjuk az eredeti nagy kezdőbetűket, s a név utolsó tagjához kötőjellel kapcsoljuk a képzőt,</p> <p>- tudja, hogy kötőjellel kapcsoljuk össze a</p>	<p><i>verseny</i> <i>finn, székely,</i> <i>finnugor, szlovén</i></p> <p><i>Energiaforrások</i></p> <p>személynév, állatnév, földrajzi név, intézménynév, cím, márkanév</p> <p><i>Takács Ákos</i></p> <p><i>Isten, Zeusz</i></p> <p><i>móriczi,</i> <i>marxista; rippl-</i> <i>rónais</i></p> <p><i>Széchenyi</i> <i>István-i</i></p>	<p>Hajdú Mihály: <i>Magyar tulajdonnevek.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 80-81.</p>
--	--	--

<p>személyneveket és a közneveket a következő esetekben:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a személynevek és köznevek jelöletlen összetételeit; - vezető személyek nevét és a gyűjtőnévi közszavakat; - az uralkodóházat jelentő <i>ház, család, dinasztia</i> szót és a családnevet; - tudja, hogy az az állatok tulajdonneveit nagy kezdőbetűvel írjuk, - tudja, hogy az egyelemű és az egybeírt földrajzi neveket nagy kezdőbetűvel írjuk, <i>-i</i> képzős származékaikat pedig kicsivel, - tudja, hogy ha egy földrajzi név egy földrajzi köznévből és egy eléje járuló közszóból vagy tulajdonnévből áll, a nagybetűvel kezdett előtaghoz kötőjellel kapcsoljuk a kisbetűs utótagot, <i>-i</i> képzős származékaikban a kötőjelet megtartjuk, a kezdőbetű pedig attól függ, hogy tulajdonnévi-e az előtag vagy sem, <ul style="list-style-type: none"> - tudja, ha egy földrajzi név előtagja közszó vagy tulajdonnév, utótagja pedig tulajdonnév, a tagokat kötőjellel kapcsoljuk össze, <i>-i</i> képzős származékaikban mindkét tagot kis kezdőbetűvel írjuk, megtartva a kötőjelet, - tudja, hogy a mai és történelmi államnevekben minden tagot külön szóba írunk, és nagy kezdőbetűvel kezdünk, <i>-i</i> képzős származékaikban megtartjuk a 	<p><i>Celsius-fok, Geiger—Müller- számlálócső Deák-párt, Benedek-rend Árpád-ház, Tudor-dinasztia Európa, európai, Magyarország, magyarországi, Lenti, lenti Velencei-tó, velencei-tavi, Duna-part, Duna-parti Dél-Kína, dél-kínai, Győr-Sopron, győr-soproni Szlovén Köztársaság, szlovén köztársasági,</i></p>	
---	--	--

<p>különírást és általában kisbetűvel írjuk a tagokat,</p> <p>- tudja, hogy a <i>megye, utca, tér, híd</i> szavakat különírjuk az előttük álló névrészekről,</p> <p>- tudja, hogy a csillagok, csillagképek, bolygók, holdak nevét nagy kezdőbetűvel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy az intézményneveknek általában minden elemét — az és kötőszó és a névelők kivételével — nagy kezdőbetűvel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy a márkaneveket minden elemükben nagy kezdőbetűvel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy az állandó címeknek (újságok, folyóiratok...) minden elemét — az és kötőszó és a névelők kivételével — nagy kezdőbetűvel írjuk, az egyedi címekben (irodalmi művek, képzőművészeti alkotások...) pedig csak az első elemet és az esetleges tulajdonneveket írjuk nagy kezdőbetűvel,</p> <p>- tudja, hogy a nagy hagyományú és közkeletű idegen tulajdonneveket magyarosan írjuk,</p> <p>- tudja, hogy az idegen tulajdonneveket általában idegenesen írjuk,</p>	<p>de: <i>San Marino Köztársaság, San Marino köztársasági Petőfi utca, Erzsébet híd</i></p> <p><i>Ikrek, Tejút, Vénusz</i></p> <p><i>Maribori Egyetem, 1. Sz. Kétnyelvű Általános Iskola Persil, Alfa Romeo Élet és Tudomány</i></p> <p><i>Magyar értelemző kéziszótár, Kis éji zene, A Pál utcai fiúk Kolumbus v. Kolumbusz Kristóf, Anyegin, Bécs, Jeruzsálem, Pozsony, Himalája Moliere, Krleža</i></p>	
--	--	--

- tudja, hogy a kis és a nagy kezdőbetűkkel jelentéseket különíthetünk el.	<i>szőke, Szőke, föld, Föld, Šalovci, šalovci</i>	
--	---	--

5.4.3. Az egybe-, a külön- és a kötőjeles írás

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak, példák</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <p>- tudja, hogy szavak természetes írásformája a különírás, s csak az összetett szavakat írjuk egybe vagy kötőjellel,</p> <p>- tudja, hogy egybeírjuk a jelöletlen tárgyas, határozós és birtokos jelzős összetételeket,</p> <p>- a jelölt tárgyas, határozós és birtokos jelzős szókapcsolatokat, ha az egybeírással jelentést különítünk el,</p> <p>- azokat a mellérendelő összetételeket és ikerszókat, amelyeknek csak az utótagja veszi fel a toldalékot,</p> <p>- tudja, hogy különírjuk ugyanazon szónak különböző toldalékos változatát,</p> <p>- a jelölt tárgyas, határozós és birtokos jelzős szókapcsolatokat,</p> <p>- az alanyos, a minőség- és</p>	<p><i>Munkavállaló, energiagazdálkodás, földrengés</i></p> <p><i>egyetért = azonos véleményen van, helytáll = derekasan viselkedik, semmirekellő = haszontalan</i></p> <p><i>búbánatos, hadseregben, dúsgazdagon; csigabiga, limlom, gizgazok, szemtől szembe, jobbnál jobb</i></p> <p><i>eleget tesz, eszébe jut, az iskola kapuja gondatlanság</i></p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984. Magyar helyesírás röviden (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</i></p> <p>Hajdú Mihály: <i>Magyar tulajdonnevek.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 80-81.</p>

<p>mennyiségjelzős kapcsolatok nagy többségét,</p> <p>- tudja, hogy általában különírjuk a névutót az előtte álló névszótól,</p> <p>- tudja, hogy az igekötős igéket háromféleképpen írjuk,</p> <p>- tudja, hogy a legtöbb valódi szóösszetételt, ikerszót és az összes szóismétlést kötőjellel írjuk,</p> <p>- tudja, hogy a kettőnél több szóból álló összetett szavakat hat szótagig egybeírjuk, a hat szótagnál hosszabbakat pedig a két fő összetételi tag határán kötőjellel tagoljuk.</p>	<p><i>okozta, jobb kéz, száz forint; de: dércsípte, napsütötte, jóízű, kétnyelvű</i></p> <p><i>időszámításunk előtt</i></p> <p><i>kimegy, nem megy</i></p> <p><i>ki, ki ne menj</i></p> <p><i>éjjel-nappal</i></p> <p><i>izeg-mozog</i></p> <p><i>egy-egy</i></p> <p><i>cseppkőbarlang</i></p> <p><i>tornász-</i></p> <p><i>csapatbajnokság</i></p>	
--	---	--

5.4.4. Az elválasztás

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak, példák</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <p>- tudja, hogy csak a több szótagból álló szavak választhatók el,</p> <p>- tudja, hogy a sor végén és a sor elején egyetlen betűt nem hagyunk,</p> <p>- ismeri és alkalmazza az egyszerű szavak elválasztásának következő szabályait:</p> <p>- a szótagkezdő magánhangzókat átvisszük a következő sorba,</p>	<p><i>vi-asz, kalci-um</i></p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984. Magyar helyesírás röviden (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp.,</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> - a két magánhangzó között levő egyetlen mássalhangzót átvisszük a következő sorba, - a két magánhangzó között levő két vagy több mássalhangzó közül az utolsót átvisszük a következő sorba, - ismeri és alkalmazza az összetett szavak elválasztásának következő szabályait: - hogy ezeket általában az előtag és az utótag határán választjuk el, - hogy a kettőnél több szótagból álló szavakat a szótagolás elve szerint is elválaszthatjuk. 	<p><i>be-tű, Du-na</i></p> <p><i>am-per, Bar-tók,</i> <i>hall-gat, ton-na,</i> <i>Kodály-lyal</i></p> <p><i>vas-út, rend-őr</i></p> <p><i>tranz-akció,</i> <i>tran-zakció</i></p>	<p>1995.</p>
--	---	--------------

5.4.5. Az írásjelek

Célok	Fogalmak, példák	
<p>A jelölt ismeri és alkalmazza a következő, írásjelekre vonatkozó szabályokat:</p> <p>Vesszőt teszünk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az értelmezett szó elé vagy utána is, - az indulatszó után a mondatban, - a megszólítás után, - a felsorolás szavai közé, 	<p><i>Ruhát, szépet varrat.</i></p> <p><i>Jaj, de fáj a fejem!</i></p> <p><i>Fiúk, dolgozzatok egyedül!</i></p> <p><i>Füzetet, könyvet, térképet</i></p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai.</i> 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos</p>

<p>- a páros kötőszók ismétlődésekor a második elé,</p> <p>- a teljes keltezésben a helységnév után,</p> <p>- az összetett mondat tagmondatai közé,</p> <p>- az <i>és, s, meg, vagy</i> elé, ha tagmondatokat köt össze,</p> <p>- a hasonlító szerkezetben a <i>mint</i> kötőszó elé.</p> <p>Nem teszünk vesszőt:</p> <p>- a <i>mint</i> elé, ha nem összehasonlítást jelöl,</p> <p>- a <i>stb.</i> elé,</p> <p>- az azonos mondatrészeket összekötő <i>és, s, meg, vagy</i> elé,</p> <p>- két egymás melletti kötőszó közé.</p> <p>Pontot teszünk:</p> <p>- az egyszerű kijelentő mondat végére,</p> <p>- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata kijelentő tartalmú,</p> <p>- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata kijelentő tartalmú,</p>	<p><i>hozzatok!</i></p> <p><i>Vagy szóban felel, vagy írásban.</i></p> <p><i>Lendva, 1999. Január 19.</i></p> <p><i>Ahány ház, annyi szokás.</i></p> <p><i>Esik, és hideg van.</i></p> <p><i>Ez nehezebb, mint gondoltam.</i></p> <p><i>Péter mint mérnök állt munkába.</i></p> <p><i>Könyvet, füzetet stb. vett.</i></p> <p><i>Szép és jó toll ez.</i></p> <p><i>Siess, de ha elfáradtál, ülj le!</i></p> <p><i>Hull a hó.</i></p> <p><i>Menj, én nem érek rá.</i></p> <p><i>Tudom, ki ő.</i></p>	<p>KÖNYVEK).</p> <p>Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - a sorszámneveket jelölő számok után, - ha időpontot számjegyekkel adunk meg, - a keltezésben az év, a hónap és a nap számjegye után. <p>Kérdőjelet teszünk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az egyszerű kérdőmondat végére, - a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata kérdő tartalmú, - az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata kérdő tartalmú. 	<p><i>2. versszak</i></p> <p><i>10.35</i></p> <p><i>1848.III.15.</i></p> <p><i>Szereted a zenét?</i></p> <p><i>Induljunk már, miért várakoznánk?</i></p> <p><i>Nem felejtetted el, amire kértelek?</i></p>	
<p>Felkiáltójelet teszünk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az egyszerű felkiáltó, óhajtó és felszólító mondat végére, - a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata felkiáltó, óhajtó vagy felszólító tartalmú, - az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata felkiáltó, óhajtó vagy felszólító tartalmú. 	<p><i>Ezt aztán megcsináltad!</i></p> <p><i>Bárcsak sikerülne a tervem!</i></p> <p><i>Szeresd a hazát!</i></p> <p><i>Sokat késik, ne várjunk rá tovább!</i></p> <p><i>Folytasd ott, ahol abbahagytad!</i></p>	

6. A NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ ESZKÖZEI (EGYSÉGEI)

6.1. A szöveg

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - tudja, hogy a szöveg kétféle változatában (élőbeszéd, írott szöveg) a közlés-helyzet eltérő, - ismeri és tudja alkalmazni a szöveg egységének szerkezeti és jelentésbeli összetevőit, - ismeri és tudja alkalmazni az iskolában alkalmazott közlésfajtákat (leíró, elbeszélő, elemző-meggyőző), - ismeri a közéleti-munkahelyi szövegtípusokat és az élőbeszéd szövegeit. 	<p>koherencia, nyelvtani összefüggés, jelentésbeli összefüggés, a nyelven kívüli valósághoz kapcsolódó elemek, önéletrajz, kérvény, jegyzőkönyv, feljegyzés, jelentés, előadás, hozzászólás, vita, stb.</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.</p>

6.2. A mondatok és a szó szerkezetek

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a szó szerkezeteket, a hozzájuk kapcsolódó helyesírási tudnivalókat, s tud nyelvileg kifogástalan szó szerkezeteket alkotni, - ismeri a mondatfajtákat, tud funkcionális különbségeiről (gondolatközlés, érzelemkifejezés, akaratnyilvánítás stb.), - tudja megszerkeszteni és a szövegbe beszerkeszteni a mondatokat, - tudja helyesen alkalmazni az írásjeleket. 	<p>alárendelt és mellérendelt szó szerkezet</p> <p>kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító, óhajtó</p>	<p>Deme László: <i>A nyelvről – felnőtteknek.</i> Gondolat, Bp., 1966. 96-132.</p>

6.3. A szavak (kifejezések) és a szóelemek

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri az iskolában és a közéletben gyakran használatos magyar szavak, illetve a közismert állandósult kifejezések jelentését, használati értékét, - megkülönbözteti és példákkal is illusztrálni tudja az egy- és a többjelentésű, illetve az azonos alakú, a rokon- és az ellentétes értelmű, továbbá a hangutánzó és a hangulatfestő szavakat, - helyesen és választékosan használja aktív szókincsének elemeit, - tud az ősi, a jövevény-, a belső keletkezésű és az idegen szavakról, - képes különbséget tenni a szükséges és a szükségtelen idegen szavak között, - ismeri a szófajokat, az egyes szófajok alkategóriáit, - ismeri a mondatrészeket, az egyes mondatrészek alkategóriáit és a mondatrészek kifejezőeszközeit. 	<p><i>ceruza;</i> <i>daru; vár;</i> <i>derék - becsületes;</i> <i>széles - keskeny,</i> <i>csattan</i></p>	<p>Deme László: <i>A nyelvről – felnőtteknek.</i> Gondolat, Bp., 1966. 35-96.</p>

6.4. A hangok és a betűk

<i>Célok</i>	<i>Fogalmak</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt ismeri a magyar betűket és hangokat, a hangkapcsolati törvényszerűségeket.</p>	<p>hang, betű, magánhangzó, mássalhangzó, hangkapcsolati törvényszerűségek</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti</p>

		Tankönyvkiadó, Bp., 1993.
--	--	------------------------------

7. A KÉZI- ÉS SEGÉDKÖNYVEK HASZNÁLATA

Célok	Fogalmak	Irodalom
<p>A jelölt</p> <p>- ismeri és használja a korszerű magyar nyelvű nyelvészeti kézi- és segédkönyveket, illetőleg másik szakja magyar nyelvű szaklexikonját; pl.: Nagy Sándor (szerk.): <i>Pedagógiai Lexikon</i> I–IV. Akadémiai Kiadó, Bp., 1976–1979. – Somogyi Béláné (szerk.): <i>Természettudományi Kislexikon</i> I–II. Akadémiai Kiadó, Bp., 1989. – Straub F. Brunó (szerk.): <i>Biológiai Lexikon</i> I–IV. Akadémiai Kiadó, Bp., 1987. – Ortutay Gyula (szerk.): <i>Magyar Néprajzi Lexikon</i> I–V. Akadémiai Kiadó, Bp., 1977–1982. – Bán Péter (szerk.): <i>Magyar Történelmi Fogalomtár</i> I–II. Gondolat, Bp., 1989. – F. Almási Éva–Bartók István (szerk.): <i>Új Magyar Irodalmi Lexikon</i> I–III. Akadémiai Kiadó, Bp., 1994. stb.</p>	<p>nyelvtan, helyesírás, nyelvhelyes- ség, értelmező szótár, szinonoma- szótár, idegen szavak szótára, lexikon</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó, Bp., 1984.</p> <p>Deme László–Fábián Pál (szerk.): <i>Helyesírási kézisztár</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1988.</p> <p>Juhász József–Szőke István–O. Nagy Gábor–Kovalovszky Miklós (szerk.): <i>Magyar értelmező kézisztár</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1992.</p> <p>O. Nagy Gábor–Ruzsiczky Éva (szerk.): <i>Magyar szinonimasztár</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1978.</p> <p>Grétsy László–Kemény Gábor (szerk.): <i>Nyelvművelő kézisztár</i>. Auktor Könyvkiadó, Bp., 1996.</p> <p>Bakos Ferenc: <i>Idegen szavak és kifejezések szótára</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1986.</p>

2. szint

1. A MAGYAR NYELV STÁTUSA A SZLOVÉN KÖZTÁRSASÁGBAN, A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGBAN, A VELE SZOMSZÉDOS ORSZÁGOKBAN ÉS A VILÁGON

Célok	Irodalom
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none">- beszél és ír magyarul,- tisztában van a magyar nyelv különleges szlovéniai státuszával (tudja, hogy a magyar nyelv a Szlovén Köztársaság vegyes nemzetiségű területén a szlovénnel egyenrangú hivatalos nyelv). <p>A tanulóknak tudatosítja, hogy a kéttannyelvű iskolákban a szlovén mellett a magyar is tanítási nyelv.</p>	<p><i>A Szlovén Köztársaság alkotmánya.</i> Ljubljana, 1992.</p> <p>11. szakasz</p>

2. A MAGYAR NYELV FEJLŐDÉSE

<p>A jelölt tudja, hogy a magyar nyelv a finnugor nyelvcsaládba tartozik, ismeri a finnugor nyelvcsalád főbb nyelveit.</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.</p>
--	--

3. A MAGYAR NYELV TERÜLETI ÉS TÁRSADALMI VÁLTOZATAI

Célok	Irodalom
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none">- kettősnyelvű, aki beszél a köznyelvet (regionális köznyelvet), de ismeri az irodalmi nyelvet és környezete főbb nyelvjárási sajátosságait is.- képes a nyelvváltozatok közötti szituatív nyelvváltásra,- törekszik arra, hogy tanítványai elsajátítsák a	<p>Kiss Jenő: <i>Magyar anyanyelvűek — magyar nyelvhasználat.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994. 76-92.</p>

(regionális) köznyelvet mind szóban, mind írásban.

4. A KOMMUNIKÁCIÓ MINT TÁRSADALMI TEVÉKENYSÉG

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt tudatában van annak, hogy kiemelt feladata tanítványai nyelvi készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése (szóban, írásban, dialogikus és monologikus formában).</p> <p>Tudatában van annak, hogy a kommunikáció sikere nagyban függ a tanulók motiváltságától (életkor, előismeret stb.) és a kommunikációs szituációtól (ki, miről, kinek, hogyan, milyen körülmények között közöl valamit).</p> <p>A jelölt:</p> <ul style="list-style-type: none">- a tanulóknak nem csak ismereteket közvetít, hanem a társas kapcsolatok fontosságát is tudatosítja bennük (pl.: köszönti, megdicséri/megrója őket; munkára ösztönző kérdésekkel irányítja őket; együttműködésre, kiegészítő információk, magyarázatok keresésére, véleményük, tapasztalatuk, értékítéletük elmondására biztatja őket,- saját tantárgya ismereteinek közvetítésekor figyelembe veszi a tanulók életkori sajátosságait, tapasztalatait, előzetes tudását, valamint befogadó és nyelvi kompetenciáját, s velük összhangban használja a magyar szakterminológiát, kerülve az idegen kifejezéseket,- a szóbeli közlés során a lényeges/lényegtelen elemek közti különbséget a hangerővel, a hangszínnel és a beszédtempóval is érzékelteti,	<p>Fercsik Erzsébet–Raátz Judit: <i>Kommunikáció szóban és írásban.</i> Korona Nova Kiadó, Székesfehérvár, 1993. 9-14, 20-5, 79-80, 86-90, 115-7.</p>

- a tanulókat ösztönzi a szóbeli megnyilatkozásra, fejleszti bennük a kétirányú kommunikációs készségeket, a kezdeményező készséget, s a tanulókat művelt nyelvi magatartásra szoktatja.

5. A SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

5.1. A szó- és írásbeli szövegalkotás műfaji, nyelvhelyességi és stilisztikai követelményei

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt ismeri szakterülete szó- és írásbeli műfajait, főbb különbségeiket, jellemző jegyeiket.</p> <p>Megfelelő, érthető és szabatos szövegeket alkot.</p> <p>Szó- és írásbeli szövegalkotáskor ügyel a nyelvhelyességre.</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993. 141-52.</p>

5.2. A verbális kommunikáció beszédtechnikai és retorikai alapjai

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt törekszik az érthető és változatos beszédre, s tanítványait is erre szoktatja.</p> <p>Képviselet és gyakorolja az értelmező jellegű pedagógusi beszédstílust.</p> <p>Tudatában van annak, hogy a pedagógus</p>	

<p>megnyilatkozásainak nyelvi és nem nyelvi elemeinek összhangban kell lenniük.</p> <p>Birtokolja a nyelvi illemtan szabályait.</p> <p>Jól gazdálkodik a levegővel, tisztán képezi a hangokat, hangkapcsolatokat, ügyel a mondatfonetikai eszközökre (hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, szünet).</p>	
---	--

5.3. A verbális kommunikáció helyesírási alapjai

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt ismeri és tudja használni A magyar helyesírás szabályai 11. kiadását:</p> <p>Ismeri a magyar ábécét (40 betű), tud betűrendbe sorolni.</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p>

5.3.1. A magyar helyesírás alapelvei

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt ismeri és biztonsággal használja írásos munkáiban a magyar helyesírás alapelveit (kiejtés szerinti írásmód, a szóelemző írásmód, a hagyományos írás és az egyszerűsítés esetei).</p> <p>Tudja, hogy a szavakat és a toldalékokat többnyire köznyelvi kiejtésük szerint írjuk.</p> <p>Tudja, hogy az <i>ú, ű</i> a melléknevek végén mindig, a főnevek végén általában hosszú.</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. Kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

Tudja, hogy vannak olyan szavaink, amelyeknek írásban is két alakja használatos (*fel-föl, repül-röpül*).

Tudja, hogy vannak olyan főneveink (*kéz, víz, út, tűz, híd, lúd, fűz*), amelyeknek toldalékos alakjaiban ugyanúgy váltakozik a rövid és a hosszú magánhangzó, mint a *kéz* vagy a *nyár* szó megfelelő alakjaiban.

Tudja, hogy mindig hosszú a magánhangzó az *-ít, -dít és -sít* képzőben.

Tudja, hogy az *s* végű melléknevek tárgyragos (*magasat*), *-n* ragos (*magasan*), többes számú (*magasak*) és középfokú alakjaiban (*magasabb*) sem kettőzzük meg az *s-et*.

Tudja, hogy több olyan toldalékunk van, amelyet magánhangzó után megkettőzünk, mássalhangzó után viszont nem (múlt idő jele: *kért, evezett*; a névutó végén: *közt, között*).

Tudja, hogy a *-val, -vel* és a *-vá, -vé* határozórag *v-je*, továbbá a felszólító mód *j* jele teljesen hasonul az előtte álló mássalhangzóhoz (*társsal, kézzel, tárggyal, de! tollal; halmazzá, elemmé; nézz, kövess*).

Tudja, hogy a részleges hasonulás (*azonban, színpad*) és az összeolvadás (*kétség, látjuk*) eseteit írásunk általában nem tünteti fel.

Tudja, hogy a *j* hangot kétféleképpen (*j, ly*) jelöljük, s az esetek nagy többségében helyesen is írja.

5.3.2. A kis- és a nagy kezdőbetű

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudja, hogy a magyar közszavakat általában kis kezdőbetűvel írjuk, a tulajdonneveket pedig mindig nagy kezdőbetűvel kezdjük.</p> <p>Tudja, hogy kis kezdőbetűvel írjuk az ünnepeket, a nevezetes napokat, a történelmi eseményeket jelölő szavakat, szókapcsolatokat (<i>május elseje, karácsony, a francia forradalom</i>).</p> <p>Tudja, hogy kis kezdőbetűvel írjuk a népek, népelemek, népcsoportok és nyelvcsaládok nevét (<i>finn, székely, finnugor</i>).</p> <p>Ismeri a tulajdonnevek fajtáit, hiszen csak így tudhatja a rájuk vonatkozó helyesírási tudnivalókat.</p> <p>Tudja, hogy a tulajdonneveket mindig nagy kezdőbetűvel kezdjük.</p> <p>Tudja, hogy mind a családneveket, mind a keresztnéveket nagy kezdőbetűvel írjuk.</p> <p>Tudja, hogy kötőjellel kapcsoljuk össze a személyneveket és a közneveket a következő esetekben:</p> <ul style="list-style-type: none">-a személynevek és köznevek jelöletlen összetétele (<i>Celsius-fok, Geiger—Müller-számlálócső</i>);- vezető személyek nevét és a gyűjtőnévi közszavakat (<i>Deák-párt, Benedek-rend</i>). <p>Tudja, hogy az az állatok tulajdonneveit nagy</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

kezdőbetűvel írjuk.

Tudja, hogy az egyelemű és az egybeírt földrajzi neveket nagy kezdőbetűvel írjuk, -i képzős származékaikat pedig kicsivel (*Európa, európai, Magyarország, magyarországi, Lenti, lenti*).

Tudja, hogy ha egy földrajzi név egy földrajzi köznévből és egy eléje járuló közzóból vagy tulajdonnévből áll, a nagybetűvel kezdett előtaghoz kötőjellel kapcsoljuk a kisbetűs utótagot, -i képzős származékaikban a kötőjelet megtartjuk, a kezdőbetű pedig attól függ, hogy tulajdonnévi-e az előtag vagy sem (*Velencei-tó, velencei-tavi, Duna-part, Duna-parti*).

Tudja, ha egy földrajzi név előtagja közzó vagy tulajdonnév, utótagja pedig tulajdonnév, a tagokat kötőjellel kapcsoljuk össze, -i képzős származékaikban mindkét tagot kis kezdőbetűvel írjuk, megtartva a kötőjelet (*Dél-Kína, dél-kínai, Győr-Sopron, győr-soproni*).

Tudja, hogy a mai és történelmi államnevekben minden tagot külön szóba írunk, és nagy kezdőbetűvel kezdünk, -i képzős származékaikban megtartjuk a különírást és általában kisbetűvel írjuk a tagokat (*Szlovén Köztársaság, szlovén köztársasági, de! San Marino Köztársaság, San Marino köztársasági*).

Tudja, hogy a *megye, utca, tér, híd* szavakat különírjuk az előttük álló névrészeketől (*Petőfi utca, Erzsébet híd*).

Tudja, hogy a csillagok, csillagképek, bolygók, holdak nevét nagy kezdőbetűvel írjuk (*Ikrek, Tejút, Vénusz*).

<p>Tudja, hogy az intézményneveknek általában minden elemét — az és kötőszó és a névelők kivételével — nagy kezdőbetűvel írjuk (<i>Maribori Egyetem</i>).</p> <p>Tudja, hogy az állandó címeknek (újságok, folyóiratok...) minden elemét — az és kötőszó és a névelők kivételével — nagy kezdőbetűvel írjuk (<i>Élet és Tudomány</i>), az egyedi címekben (irodalmi művek, képzőművészeti alkotások...) pedig csak az első elemet és az esetleges tulajdonneveket írjuk nagy kezdőbetűvel (<i>Magyar értelemző kéziszótár, Kis éji zene</i>).</p>	
--	--

5.3.3. A különírás és az egybeírás

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudja, hogy szavak természetes írásformája a különírás, s csak az összetett szavakat írjuk egybe vagy kötőjellel.</p> <p>Tudja, hogy egybeírjuk a jelöletlen tárgyas (<i>munkavállaló</i>), a jelöletlen határozós (<i>energiagazdálkodás</i>) és a jelöletlen birtokos jelzős összetételeket (<i>földrengés</i>).</p> <p>Tudja, hogy egybeírjuk a jelölt tárgyas, határozós és birtokos jelzős szókapcsolatokat, ha az egybeírással jelentést különítünk el (<i>egyetért; észrevesz; barátfüle</i>).</p> <p>Tudja, hogy egybeírjuk azokat a mellérendelő összetételeket és ikerszókat, amelyeknek csak az utótagja veszi fel a toldalékot (<i>búbánat, limlom</i>).</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11.kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

<p>Tudja, hogy különírjuk ugyanazon szónak különböző toldalékos változatát (<i>fokról fokra</i>).</p> <p>Tudja, hogy különírjuk a jelölt tárgyas (<i>eleget tesz</i>), határozós (<i>eszébe jut</i>) és birtokos jelzős (<i>az iskola kapuja</i>) szókapcsolatokat.</p> <p>Tudja, hogy különírjuk az alanyos (<i>árvíz mosta</i>), a minőség- (<i>ipari ország</i>) és mennyiségjelzős (<i>több energia</i>) kapcsolatok nagy többségét.</p> <p>Tudja, hogy általában különírjuk a névutót az előtte álló névszótól (<i>időszámításunk előtt</i>).</p> <p>Tudja, hogy az igekötős igéket háromféleképpen írjuk (<i>kimegy, nem megy ki, ki ne menj</i>).</p> <p>Tudja, hogy a legtöbb valódi szóösszetételt (<i>éjjel-nappal</i>), ikerszót (<i>izeg-mozog</i>) és az összes szóismétlést (<i>egy-egy</i>) kötőjellel írjuk.</p> <p>Tudja, hogy a kettőnél több szóból álló összetett szavakat hat szótagig egybeírjuk (<i>cseppkőbarlang</i>), a hat szótagnál hosszabbakat pedig a két fő összetételi tag határán kötőjellel tagoljuk (<i>tornász-csapatbajnokság</i>).</p>	
---	--

5.4.4. Az elválasztás

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudja, hogy csak a több szótagból álló szavak választhatók el.</p> <p>Ismeri és alkalmazza az egyszerű szavak</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984. <i>Magyar helyesírás röviden</i></p>

<p>elválasztásának következő szabályait:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a szótagkezdő magánhangzókat átvisszük a következő sorba (<i>vi-asz, kalci-um</i>), - a két magánhangzó között levő egyetlen mássalhangzót átvisszük a következő sorba (<i>be-tű, Du-na</i>), - a két magánhangzó között levő két vagy több mássalhangzó közül az utolsót átvisszük a következő sorba (<i>am-per, Bar-tók, hall-gat, ton-na, Kodály-lyal</i>). <p>Ismeri és alkalmazza az összetett szavak elválasztásának következő szabályait:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hogy ezeket általában az előtag és az utótag határán választjuk el (<i>vas-út, rend-őr</i>), - hogy a kettőnél több szótagból álló szavakat a szótagolás elve szerint is elválaszthatjuk (<i>tranz-akció, tran-zakció</i>). 	<p>(kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>
--	--

5.4.5. Az írásjelek

Célok	Irodalom
<p>A jelölt ismeri és alkalmazza a következő, írásjelekre vonatkozó szabályokat:</p> <p>Vesszőt teszünk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a megszólítás után (<i>Fiúk, dolgozzatok egyedül!</i>), - a felsorolás szavai közé (<i>Füzetet, könyvet, térképet hozzatok!</i>), - a páros kötőszók ismétlődésekor a második elé (<i>Vagy szóban felel, vagy írásban.</i>), 	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

- a teljes keltezésben a helységnév után

(*Lendva, 1999. január 19.*),

- az összetett mondat tagmondatai közé (*Ahány ház, annyi szokás.*),

- az *és, s, meg, vagy* elé, ha tagmondatokat köt össze (*Esik, és hideg van.*),

- a hasonlító szerkezetben a *mint* kötőszó elé (*Ez nehezebb, mint gondoltam.*).

Nem teszünk vesszőt:

- a *mint* elé, ha nem összehasonlítást jelöl (*Péter mint mérnök állt munkába.*),

- az azonos mondatrészeket összekötő *és, s, meg, vagy* elé (*Szép és jó toll ez.*),

- két egymás melletti kötőszó közé (*Siess, de ha elfáradtál, ülj le!*).

Pontot teszünk:

- az egyszerű kijelentő mondat végére (*Hull a hó.*),

- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata kijelentő tartalmú (*Menj, én nem érek rá.*),

- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata kijelentő tartalmú (*Tudom, ki ő.*),

- a sorszámneveket jelölő számok után (*2. versszak*),

- ha időpontot számjegyekkel adunk meg (10.35),
- a keltezésben az év, a hónap és a nap számjegye után (1848.III.15.).

Kérdőjelet teszünk:

- az egyszerű kérdőmondat végére (*Szereted a zenét?*),
- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata kérdő tartalmú (*Induljunk már, miért várakoznánk?*),
- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata kérdő tartalmú (*Nem felejtetted el, amire kértelek?*).

Felkiáltójelet teszünk:

- az egyszerű felkiáltó, óhajtó és felszólító mondat végére (*Ezt aztán megcsináltad!*,
Bárcsak sikerülne a tervem!, *Szeresd a hazát!*),
- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata felkiáltó, óhajtó vagy felszólító tartalmú (*Sokat késik, ne várjunk rá tovább!*),
- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata felkiáltó, óhajtó vagy felszólító tartalmú (*Folytasd ott, ahol abbahagytad!*).

6. A NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ ESZKÖZEI (EGYSÉGEI)

6.1. A szöveg

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt - tudja, hogy a szöveg kétféle változatában (élőbeszéd, írott szöveg) a közléshelyzet eltérő, - ismeri és tudja alkalmazni a szöveg egységének szerkezeti és jelentésbeli összetevőit.	Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.

6.2. A mondatok és a szó szerkezetek

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt tud nyelvileg kifogástalan szó szerkezeteket alkotni. Ismeri a mondatfajtákat, tud funkcionális különbségeikről (gondolatközlés, érzelemkifejezés, akaratnyilvánítás stb.), Meg tudja szerkeszteni és a szövegbe be tudja szerkeszteni a mondatokat. Tudja helyesen alkalmazni az írásjeleket.	Deme László: <i>A nyelvről – felnőtteknek.</i> Gondolat, Bp., 1966. 96-132.

6.3. A szavak (kifejezések) és a szóelemek

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt - ismeri az iskolában és a közéletben gyakran használatos magyar szavak, illetve a közismert állandósult kifejezések jelentését, használati értékét. Ismeri és használja a rokon- és az ellentétes értelmű	Deme László: <i>A nyelvről – felnőtteknek.</i> Gondolat, Bp., 1966. 35-96.

szavakat (<i>megy, jár, ballag, rohan...</i> ; <i>szűk - széles</i>). Helyesen és választékosan használja aktív szókincsének elemeit.	
--	--

6.4. A hangok és a betűk

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt ismeri a magyar betűket és hangokat, a hangkapcsolati törvényszerűségeket.	Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.

7. KÉZI- ÉS SEGÉDKÖNYVEK HASZNÁLATA

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt ismeri és használja az alapvető kézikönyveket (<i>A magyar helyesírás szabályai</i> . 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984., <i>Magyar Értelmező Kéziszótár</i> . Akadémiai Kiadó, Bp., 1992.)	<i>A magyar helyesírás szabályai</i> . 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984. <i>Magyar Értelmező Kéziszótár</i> . Akadémiai Kiadó, Bp., 1992

3. szint

1. A MAGYAR NYELV STÁTUSA A SZLOVÉN KÖZTÁRSASÁGBAN, A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGBAN, A VELE SZOMSZÉDOS ORSZÁGOKBAN ÉS A VILÁGON

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none">- beszél és ír magyarul,- tisztában van a magyar nyelv különleges szlovéniai státuszával (tudja, hogy a magyar nyelv a Szlovén Köztársaság vegyes nemzetiségű területén a szlovénnel egyenrangú hivatalos nyelv). <p>A tanulóknak tudatosítja, hogy a kéttannyelvű iskolákban a szlovén mellett a magyar is tanítási nyelv.</p>	<p><i>A Szlovén Köztársaság alkotmánya.</i>, Ljubljana, 1992, 11. szakasz</p>

2. A MAGYAR NYELV FEJLŐDÉSE

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt tudja, hogy a magyar nyelv a finnugor nyelvcsaládba tartozik, ismeri a finnugor nyelvcsalád főbb nyelveit.</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.</p>

3. A MAGYAR NYELV TERÜLETI ÉS TÁRSADALMI VÁLTOZATAI

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none">- kettősnyelvű, aki beszél a köznyelvet (regionális köznyelvet), de ismeri az irodalmi nyelvet és környezete főbb nyelvjárási sajátosságait is.	<p>Kiss Jenő: <i>Magyar anyanyelvűek — magyar nyelvhasználat.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994. 76-92.</p>

- képes a nyelvváltozatok közötti szituatív nyelvváltásra,
- törekszik arra, hogy tanítványai elsajátítsák a (regionális) köznyelvet mind szóban, mind írásban.

4. A KOMMUNIKÁCIÓ MINT TÁRSADALMI TEVÉKENYSÉG

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudatában van annak, hogy a kommunikáció sikere nagyban függ a tanulók motiváltságától (életkor, előismeret stb.) és a kommunikációs szituációtól (ki, miről, kinek, hogyan, milyen körülmények között közöl valamit).</p> <p>A jelölt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a tanulóknak nem csak ismereteket közvetít, hanem a társas kapcsolatok fontosságát is tudatosítja bennük (pl.: köszönti, megdicséri/megrója őket; munkára ösztönző kérdésekkel irányítja őket; együttműködésre, kiegészítő információk, magyarázatok keresésére, véleményük, tapasztalatuk, értékítéletük elmondására biztatja őket, -saját tantárgya ismereteinek közvetítésekor figyelembe veszi a tanulók életkori sajátosságait, tapasztalatait, előzetes tudását, valamint befogadó és nyelvi kompetenciáját, s velük összhangban használja a magyar szakterminológiát, kerülve az idegen kifejezéseket, -a szóbeli közlés során a lényeges/lényegtelen elemek közti különbséget a hangerővel, a hangszínnel és a beszédtempóval is érzékelteti, - a tanulókat ösztönzi a szóbeli megnyilatkozásra, fejleszti bennük a kétirányú kommunikációs készségeket, a kezdeményező készséget, s a tanulókat művelt nyelvi magatartásra szoktatja. 	<p>Fercsik Erzsébet–Raátz Judit: <i>Kommunikáció szóban és írásban.</i> Korona Nova Kiadó, Székesfehérvár, 1993. 9-14, 20-5, 79-80, 86-90, 115-7.</p>

5. A SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS

5.1. A szó- és írásbeli szövegalkotás műfaji, nyelvhelyességi és stilisztikai követelményei

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt ismeri szakterülete szó- és írásbeli műfajait. Megfelelő, érthető és szabatos szövegeket alkot. Szó- és írásbeli szövegalkotáskor ügyel a nyelvhelyességre.	Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993

5.2. A verbális kommunikáció beszédtechnikai és retorikai alapjai

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
A jelölt törekszik az érthető és változatos beszédre, s tanítványait is erre szoktatja. Képviselet és gyakorolja az értelmező jellegű pedagógusi beszédstílust. Tudatában van annak, hogy a pedagógus megnyilatkozásainak nyelvi és nem nyelvi elemeinek összhangban kell lenniük. Birtokolja a nyelvi illemtan szabályait. Jól gazdálkodik a levegővel, tisztán képezi a hangokat, hangkapcsolatokat, ügyel a mondatfonetikai eszközökre (hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, szünet).	

5.3. A verbális kommunikáció helyesírási alapjai

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
--------------	-----------------

<p>A jelölt ismeri és tudja használni A magyar helyesírás szabályai 11. kiadását: Ismeri a magyar ábécét (40 betű), ismeri a szótagolás és az elválasztás szabályait..</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai.</i> 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p>
--	--

5.3.1. A magyar helyesírás alapelvei

Célok	Irodalom
<p>A jelölt ismeri és biztonsággal használja írásos munkáiban a magyar helyesírás alapelveit (kiejtés szerinti írásmód, a szóelemző írásmód, a hagyományos írás és az egyszerűsítés esetei).</p> <p>Tudja, hogy a szavakat és a toldalékokat többnyire köznyelvi kiejtésük szerint írjuk.</p> <p>Tudja, hogy az <i>ú, ű</i> a melléknevek végén mindig, a főnevek végén általában hosszú.</p> <p>Tudja, hogy mindig hosszú a magánhangzó az <i>-ít, -dít</i> és <i>-sít</i> képzőben.</p> <p>Tudja, hogy az <i>s</i> végű melléknevek tárgyragos (<i>hangosat</i>), <i>-n</i> ragos (<i>hangosan</i>), többes számú (<i>hangosak</i>) és közép fokú alakjaiban (<i>hangosabb</i>) sem kettőzzük meg az <i>s</i>-et.</p> <p>Tudja, hogy több olyan toldalékunk van, amelyet magánhangzó után megkettőzünk, mássalhangzó után viszont nem (múlt idő jele: <i>beszélt, beszélgetett</i>; a névutó végén: <i>közt, között</i>).</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai.</i> 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

<p>Tudja, hogy a <i>-val</i>, <i>-vel</i> és a <i>-vá</i>, <i>-vé</i> határozórag <i>v</i>-je, továbbá a felszólító mód <i>j</i> jele teljesen hasonul az előtte álló mássalhangzóhoz (<i>könyvvel</i>, <i>lappal</i>, <i>tárggyal</i>, <i>de! tollal</i>; <i>halmazzá</i>, <i>elemmé</i>; <i>nézz</i>, <i>hallgass</i>).</p> <p>Tudja, hogy a részleges hasonulás (<i>különben</i>, <i>színpad</i>) és az összeolvadás (<i>kétség</i>, <i>látjuk</i>) eseteit írásunk általában nem tünteti fel.</p> <p>Tudja, hogy a <i>j</i> hangot kétféleképpen (<i>j</i>, <i>ly</i>) jelöljük, s nagyjából helyesen is írja.</p>	
--	--

5.3.2. A kis- és a nagy kezdőbetű

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudja, hogy a magyar közszavakat általában kis kezdőbetűvel írjuk, a tulajdonneveket pedig mindig nagy kezdőbetűvel kezdjük.</p> <p>Tudja, hogy kis kezdőbetűvel írjuk a népek, népelemek, népcsoportok és nyelvcsaládok nevét (<i>finn</i>, <i>székely</i>, <i>finnugor</i>).</p> <p>Ismeri a tulajdonnevek fajtáit, hiszen csak így tudhatja a rájuk vonatkozó helyesírási tudnivalókat.</p> <p>Tudja, hogy a tulajdonneveket mindig nagy kezdőbetűvel kezdjük.</p> <p>Tudja, hogy mind a családneveket, mind a keresztnéveket nagy kezdőbetűvel írjuk (<i>Takács Ákos</i>).</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus Kiadó, Bp., 1995.</p>

Tudja, hogy kötőjellel kapcsoljuk össze a személyneveket és a közneveket a következő esetekben:

- a személynevek és köznevek jelöletlen összetétele (*Celsius-fok, Geiger—Müller-számlálócső*);
- vezető személyek nevét és a gyűjtőnévi közszavakat (*Deák-párt, Benedek-rend*);

Tudja, hogy az az állatok tulajdonneveit nagy kezdőbetűvel írjuk.

Tudja, hogy az egyelemű és az egybeírt földrajzi neveket nagy kezdőbetűvel írjuk, -i képzős származékaikat pedig kicsivel (*Európa, európai, Magyarország, magyarországi, Lenti, lenti*).

Tudja, hogy ha egy földrajzi név egy földrajzi köznévből és egy eléje járuló közszóból vagy tulajdonnévből áll, a nagybetűvel kezdett előtaghoz kötőjellel kapcsoljuk a kisbetűs utótagot, -i képzős származékaikban a kötőjelet megtartjuk, a kezdőbetű pedig attól függ, hogy tulajdonnévi-e az előtag vagy sem (*Velencei-tó, velencei-tavi, Duna-part, Duna-parti*).

Tudja, ha egy földrajzi név előtagja közszó vagy tulajdonnév, utótagja pedig tulajdonnév, a tagokat kötőjellel kapcsoljuk össze, -i képzős származékaikban mindkét tagot kis kezdőbetűvel írjuk, megtartva a kötőjelet (*Dél-Kína, dél-kínai, Győr-Sopron, győr-soproni*).

Tudja, hogy a mai és történelmi államnevekben minden tagot külön szóba írunk, és nagy kezdőbetűvel kezdünk, -i képzős származékaikban megtartjuk a különírást és

<p>általában kisbetűvel írjuk a tagokat (<i>Szlovén Köztársaság, szlovén köztársasági, de! San Marino Köztársaság, San Marino köztársasági</i>).</p> <p>Tudja, hogy a <i>megye, utca, tér, híd</i> szavakat különírjuk az előttük álló névrészekről (<i>Petőfi utca, Erzsébet híd</i>).</p> <p>Tudja, hogy a csillagok, csillagképek, bolygók nevét nagy kezdőbetűvel írjuk (<i>Ikrek, Tejút, Vénusz</i>).</p> <p>Tudja, hogy az intézményneveknek általában minden elemét — az és kötőszó és a névelők kivételével — nagy kezdőbetűvel írjuk (<i>Maribori Egyetem</i>).</p> <p>Tudja, hogy az állandó címeknek (újságok, folyóiratok...) minden elemét — az és kötőszó és a névelők kivételével — nagy kezdőbetűvel írjuk (<i>Élet és Tudomány</i>), az egyedi címekben (irodalmi művek, képzőművészeti alkotások...) pedig csak az első elemet és az esetleges tulajdonneveket írjuk nagy kezdőbetűvel (<i>Magyar értelemző kéziszótár, Kis éji zene</i>).</p>	
--	--

5.3.3. A különírás és az egybeírás

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudja, hogy szavak természetes írásformája a különírás, s csak az összetett szavakat írjuk egybe vagy kötőjellel.</p> <p>Tudja, hogy egybeírjuk a jelöletlen tárgyas</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai.</i> 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984. <i>Magyar helyesírás röviden</i> (kisokos KÖNYVEK). Animus</p>

(*munkavállaló*), a jelöletlen határozós

(*energiagazdálkodás*) és a jelöletlen birtokos jelzős összetételeket (*földrengés*).

Tudja, hogy egybeírjuk a jelölt tárgyas, határozós és birtokos jelzős szókapcsolatokat, ha az egybeírással jelentést különítünk el (*egyetért; észrevesz; barátfüle*).

Tudja, hogy egybeírjuk azokat a mellérendelő összetételeket és ikerszókat, amelyeknek csak az utótagja veszi fel a toldalékot (*búbánat, limlom*).

Tudja, hogy különírjuk ugyanazon szónak különböző toldalékos változatát (*fokról fokra*).

Tudja, hogy különírjuk a jelölt tárgyas (*eleget tesz*), határozós (*eszébe jut*) és birtokos jelzős (*az iskola kapuja*) szókapcsolatokat.

Tudja, hogy különírjuk az alanyos (*árvíz mosta*), a minőség- (*ipari ország*) és mennyiségjelzős (*több energia*) kapcsolatok nagy többségét.

Tudja, hogy általában különírjuk a névutót az előtte álló névszótól (*időszámításunk előtt*).

Tudja, hogy az igekötős igéket háromféleképpen írjuk (*kimegy, nem megy ki, ki ne menj*).

Tudja, hogy a legtöbb valódi szóösszetételt (*éjjel-nappal*), ikerszót (*izeg-mozog*) és az összes szóismétlést (*egy-egy*) kötőjellel írjuk.

Tudja, hogy a kettőnél több szóból álló összetett szavakat

Kiadó, Bp., 1995.

hat szótagig egybeírjuk (<i>cseppkőbarlang</i>), a hat szótagnál hosszabbakat pedig a két fő összetételi tag határán kötőjellel tagoljuk (<i>tornász-csapatbajnokság</i>).	
--	--

5.4.4. Az elválasztás

Célok	Irodalom
<p>A jelölt tudja, hogy csak a több szótagból álló szavak választhatók el.</p> <p>Ismeri és alkalmazza az egyszerű szavak elválasztásának következő szabályait:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a szótagkezdő magánhangzókat átvisszük a következő sorba (<i>vi-asz, kalci-um</i>), - a két magánhangzó között levő egyetlen mássalhangzót átvisszük a következő sorba (<i>be-tű, Du-na</i>), - a két magánhangzó között levő két vagy több mássalhangzó közül az utolsót átvisszük a következő sorba (<i>am-per, Bar-tók, hall-gat, ton-na, Kodály-lyal</i>). <p>Ismeri és alkalmazza az összetett szavak elválasztásának következő szabályait:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hogy ezeket általában az előtag és az utótag határán választjuk el (<i>vas-út, rend-őr</i>), - hogy a kettőnél több szótagból álló szavakat a szótagolás elve szerint is elválaszthatjuk (<i>tranz-akció, tran-zakció</i>). 	

5.4.5. Az írásjelek

Célok	Irodalom
A jelölt ismeri és alkalmazza a következő, írásjelekre vonatkozó szabályokat:	<i>A magyar helyesírás szabályai</i> . 11. kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.

Vesszőt teszünk:

- a megszólítás után (*Fiúk, dolgozzatok egyedül!*),
- a felsorolás szavai közé (*Füzetet, könyvet, térképet hozzatok!*),
- a páros kötőszók ismétlődésekor a második elé (*Vagy szóban felel, vagy írásban.*),
- a teljes keltezésben a helységnév után (*Lendva, 1999. január 19.*),
- az összetett mondat tagmondatai közé (*Ahány ház, annyi szokás.*),
- az és, s, meg, vagy elé, ha tagmondatokat köt össze (*Esik, és hideg van.*),
- a hasonlító szerkezetben a *mint* kötőszó elé (*Ez nehezebb, mint gondoltam.*).

Nem teszünk vesszőt:

- a *mint* elé, ha nem összehasonlítást jelöl (*Péter mint mérnök állt munkába.*),
- az azonos mondatrészeket összekötő és, s, meg, vagy elé (*Szép és jó toll ez.*),
- két egymás melletti kötőszó közé (*Siess, de ha elfáradtál, ülj le!*).

Pontot teszünk:

Magyar helyesírás röviden
(kisokos KÖNYVEK).
Animus Kiadó, Bp., 1995.

- az egyszerű kijelentő mondat végére (*Hull a hó.*),
- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata kijelentő tartalmú (*Menj, én nem érek rá.*),
- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata kijelentő tartalmú (*Tudom, ki ő.*),
- a sorszámneveket jelölő számok után (*2. versszak*),
- ha időpontot számjegyekkel adunk meg (*10.35*),
- a keltezésben az év, a hónap és a nap számjegye után (*1848.III.15.*).

Kérdőjelet teszünk:

- az egyszerű kérdőmondat végére (*Szereted a zenét?*),
- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata kérdő tartalmú (*Induljunk már, miért várakoznánk?*),
- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata kérdő tartalmú (*Nem felejtetted el, amire kértelek?*).

Felkiáltójelet teszünk:

- az egyszerű felkiáltó, óhajtó és felszólító mondat végére (*Ezt aztán megcsináltad!*,
Bárcsak sikerülne a tervem!, Szeresd a hazát!),
- a mellérendelő összetett mondat végére, ha utolsó tagmondata felkiáltó, óhajtó vagy felszólító tartalmú (*Sokat késik, ne várjunk rá tovább!*),

- az alárendelő összetett mondat végére, ha főmondata felkiáltó, óhajtó vagy felszólító tartalmú (*Folytasd ott, ahol abbahagytad!*).

6. A NYELVI KOMMUNIKÁCIÓ ESZKÖZEI (EGYSÉGEI)

6.1. A szöveg

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <ul style="list-style-type: none"> - tudja, hogy a szöveg kétféle változatában (élőbeszéd, írott szöveg) a közléshelyzet eltérő, - ismeri és tudja alkalmazni a szöveg egységének szerkezeti és jelentésbeli összetevőit. 	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.</p>

6.2. A mondatok és a szó szerkezetek

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt tud nyelvileg kifogástalan szó szerkezeteket alkotni.</p> <p>Ismeri a mondatfajtákat, tud funkcionális különbségeikről (gondolatközlés, érzelemkifejezés, akaratnyilvánítás stb.).</p> <p>Meg tudja szerkeszteni és a szövegbe be tudja szerkeszteni a mondatokat.</p> <p>Tudja helyesen alkalmazni az írásjeleket.</p>	<p>Deme László: <i>A nyelvről – felnőtteknek.</i> Gondolat, Bp., 1966. 96-132.</p>

6.3. A szavak (kifejezések) és a szóelemek

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt</p> <p>- ismeri az iskolában és a közéletben gyakran használatos magyar szavak, illetve a közismert állandósult kifejezések jelentését, használati értékét.</p> <p>Ismeri és használja a rokon- és az ellentétes értelmű szavakat (<i>megy, jár, ballag, rohan...; szűk - széles</i>).</p> <p>Helyesen és választékosan használja aktív szókincsének elemeit.</p>	<p>Deme László: <i>A nyelvről – felnőtteknek</i>. Gondolat, Bp., 1966. 35-96.</p>

6.4. A hangok és a betűk

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt ismeri a magyar betűket és hangokat, a hangkapcsolati törvényszerűségeket.</p>	<p>Szende Aladár: <i>A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1993.</p>

7. KÉZI- ÉS SEGÉDKÖNYVEK HASZNÁLATA

<i>Célok</i>	<i>Irodalom</i>
<p>A jelölt ismeri és használja az alapvető kézikönyveket (<i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. Kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984., <i>Magyar értelmező kéziszótár</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1992.)</p>	<p><i>A magyar helyesírás szabályai</i>. 11. Kiadás. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984.</p> <p><i>Magyar értelmező kéziszótár</i>. Akadémiai Kiadó, Bp., 1992.</p>

8. AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI, KÉRDÉSMINTÁK

9.1. A tanítás nyelvhasználatának értékelése

9.2 Az írásbeli dolgozat értékelése

9.3. A szóbeli magyar nyelvi vizsga értékelésének szempontjai, kérdésminták

A magyar nyelvi szóbeli vizsga max. 20 percig tart. A kérdések megfogalmazásakor törekedni kell arra, hogy megválaszolásukkor a jelölt bizonyíthassa átfogó tudását.

A vizsgáztatás alapjául szolgálhat a bemutató tanítás videofelvétele, a mentor beszámolója a gyakornokiságról, a mentor és az igazgató értékelése, a gyakornok naplója, óravázlatai és tapasztalata.

A vizsgáztatás követelményeit ezen katalógus határozza meg.

Az elvárt tudás terjedelmét és mélységét a katalógus három szinten fogalmazza meg.

1. szint

A jelölt birtokában van a katalógus által előírt tartalmak elméleti és gyakorlati alkalmazásának. Értelmezni tudja a második oszlopban (Fogalmak, példák) megadott fogalmakat, s ezeket példákkal is tudja illusztrálni. Ismeri a katalógusban feltüntetett szakirodalmat, tudja önállóan használni a kézi- és segédkönyveket.

A mentori beszámoló, a jelölt óravázlatainak és gyakornoki naplójának áttekintése után a vizsgáztató a jelölt elméleti és gyakorlatban alkalmazott kommunikációs, helyesejtési, helyesírási tudását ellenőrzi. A jelölttől elvárjuk, hogy a tanítási órán, a vizsgán elkövetett hibákat ne csak kijavítani tudja, hanem magyarázattal is szolgáljon velük kapcsolatban.

Kérdésminták:

1. A magyar nyelv státusa a Szlovén köztársaságban.
2. Melyik kézi- és segédkönyveket és hogyan használhatja munkája során?
3. Köznyelv - regionális köznyelv - nyelvjárás. Hogyan vannak jelen az oktatásban?
4. A magyar nyelv mint tanítási nyelv jelentősége az Ön tantárgya tükrében.

5. Melyek a nyelvi kommunikáció tényezői, mit tud róluk? Példákkal is illusztrálja!
6. Elemezze és értékelje a tanítási órán való beszédének technikai és retorikai jellemzőit!
7. Mi a magánhangzó-illeszkedés? Mondjon példákat!
8. Ismertessen három hangkapcsolati törvényszerűséget! Példákkal is illusztrálja őket!
9. Milyen a magyar hangsúly? Mondjon példákat!
10. Mi a különbség a kijelentő és a kérdő mondat hanglejtése között?
11. Melyek a magyar helyesírás alapelvei?
12. Hányféleképpen írjuk a földrajzi neveket? Példákkal illusztrálja!
13. Az intézménynevek helyesírása.
14. Mondatvégi írásjelek.
15. Az összetett szavak elválasztásának szabályai.

2. és 3. szint

Ezeztől a jelöltektől nem várjuk el a szakmai tudnivalók pontos megfogalmazását, a szakkifejezések értelmezését és példákkal való illusztrálását. Ezeket csak használati, alkalmazási szinten kell ismerniük. A vizsgán a gyakorlatban való alkalmazást értékeljük, s nem az elméleti tudást. Elvárjuk tőlük, hogy önnön és mások hibáit felismerik és kijavítják. Konkrét kérdéseket teszünk fel nekik. A magyar helyesírás szabályai 11. kiadásának használata, ismerete azonban kötelező. Helyesírási tudásukat az óravázlatok és a vizsgáztató által készített rövidebb szövegek alapján mérjük fel. Törekszünk arra, hogy ezek a szövegek a jelölt szakterületére vonatkozzanak.

Kérdésminták:

1. Milyen a magyar nyelv szerepe a Szlovén Köztársaságban?
2. Milyen nyelvi hibákat észlelt tanulói körében? Hogyan próbálja őket kiküszöbölni?
3. Milyen beszédhelyzetekben milyen nyelvváltozatokat használ? Mondjon három példát!
4. Olvassa fel ezeket a szavakat: *teljes, dobta, látja, község, botja, tanítson, színpad!*
5. Válaszoljon egész mondattal: Milyen az idő?, Mi szép?
6. Mit tud a *-ban, -ben* és a *-ba, -be* ragos helyhatározók használatáról? Mikor mondjuk: szobában, szobába?

